

Abduraxmanov Aziz Abduxaliqovich
“Metrologiya va standartlashtirish” kafedrası dotsenti
Jizza Politexnika instituti

**MILLIY STANDARTLARNI XALQARO STANDARTLAR BILAN
UYG‘UNLASHTIRISHDA QO‘YILADIGAN TALABLAR.**

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy standartlarimizni xalqaro standartlar bilan bilan uyg‘unlashtirishda qo‘yiladigan talablar va uyg‘unlashgan standartlarni o‘lchash, sinov usulini tavsiflash yoki muayyan sektorda qo‘llash qoidalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: sifat, tizim, raqobatbardoshlik, uyg‘unlashtirish, standart, standartlashtirish, xavfsizlik, ob‘yekt, milliy standartlashtirish, muvofiqlashtirish, CEN, mintaqaviy standartlashtirish, muvofiqlik prezumpsiya, simplifikatsiya.

Abdurakhmanov Aziz Abdukhalikovich
Associate professor of the Department "Metrology and standardization"
Jizzax Polytechnic Institute

**NATIONAL STANDARDS WITH INTERNATIONAL STANDARDS
REQUIREMENTS FOR HARMONIZATION.**

Annotation. This article covers the requirements and rules for measuring harmonized standards, describing the test method, or applying it in a specific sector when harmonizing our national standards with international standards.

Keywords: quality, system, competitiveness, harmonization, standard, standardization, security, object, national standardization, coordination, CEN, regional standardization, compliance presumption, simplification.

Bugungi kunda mamlakatimizda sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali eksport geografiyasini oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Mahsulot sifati va xavfsizligi shu kunga qadar standartlar asosida belgilangan. Shu bilan birga mahsulotlarning xavfsizligiga yagona talablarni o‘rnatilishini ta‘minlanishi xalqaro tashkilotlarga uyg‘unlashuv jarayonining kuchayishi

bilan alohida dolzarblik kasb etmoqda. Shu o‘rinda, xalqaro va unga uyg‘unlashtirilgan standartlarni ishlab chiqarish jarayoniga joriy etilishi esa, o‘z navbatida mahsulotni sifatli va xavfsiz bo‘lishi, jahon bozorlarida yetarlicha raqobat qila olishini ta‘minlaydi. Umuman olganda, bugungi kunda milliy standartlarni uyg‘unlashtirish orqali mahsulotlarni ishlab chiqarish va amalga oshirilayotgan boshqa hatti-harakatlar O‘zbekistonga jahon mahsulot va xizmatlar bozori bilan faol hamkorlik qilish va iqtisodiyotni samarali rivojlantirish imkonini bermoqda. Eng asosiysi ortiqcha ma‘muriy to‘siqlarni bartaraf qilish, mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish, sanoatni zamonaviylashtirish, ishlab chiqarish va iste‘mol jarayonlari xavfsizligini ta‘minlash, mamlakat tashqi iqtisodiy manfaatlarini himoya qilishga imkoniyat yaratadi.

Standart-muayyan element, material, komponent, tizim, xizmatga qo‘yiladigan talablarni belgilaydigan hujjat bo‘lib, unda muayyan usul yoki bosqichlar batafsil tavsiflanadi. Standartlar komponentlar, mahsulotlar va xizmatlarning o‘zaro muvofiqligini ta‘minlash orqali xalqaro savdoni osonlashtiradi. Standartlar boshqa manfaatdor tomonlar, shu jumladan, lekin ular bilan cheklanmasdan, biznes, iste‘molchilar va atrof-muhit guruhlari tomonidan tavsiya etilgan texnik ekspertlar o‘rtasida bilim almashish va konsensus yaratish orqali ishlab chiqiladi va aniqlanadi. Bir nechta turli xil standartlar mavjud. Asosan, standartlar mahsulotlar, tizimlar, jarayonlar yoki xizmatlar uchun talablar va taklif yoki tavsiyalarni o‘z ichiga oladi. Standartlar, shuningdek, o‘lchash, sinov usulini tavsiflash yoki muayyan sektorda umumiy terminologiyani yaratish usuli bo‘lishi mumkin. Evropa Ittifoqining 1025/2012 qoidalariga muvofiq standartlashtirish sohasida vakolatli bo‘lgan Evropa standartlari tashkilotlaridan biri – CEN o‘zaro kelishuv mavjud bo‘lgan masalalarda umumiy siyosatni baham ko‘radi va har qanday nomuvofiq milliy standartning o‘rnini bosadigan milliy darajadagi uyg‘unlashgan ishlab chiqish majburiyatini oladi. Shu sababli, Evropa standarti avtomatik ravishda Evropa Ittifoqining ma‘lum bir mamlakatining milliy darajasidagi standartiga aylanadi. Standartlar ixtiyoriydir, ya‘ni ularni qo‘llash bo‘yicha avtomatik huquqiy majburiyat yo‘q, ammo qonunlar va qoidalar ularga rioya qilishni

talab qilishi mumkin. Har bir Evropa standarti "EN" harflarini o'z ichiga olgan noyob mos yozuvlar kodi bilan belgilanadi. Evropa standartlari Evropa yagona bozorining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, biznes uchun eng muhim masalalardan birini ifodalaydi.

Milliy standartlar endi faqat texnik sabablarga ko'ra uyg'unlashtirilmaydi, balki ko'proq ijtimoiy qo'shilish, texnologiya bilan o'zaro ta'sir qilish va sanoat tarmoqlari bo'ylab o'sib borayotgan bozorlarda o'zaro ta'sir o'tkazish uchun rag'batlantiruvchi omil sifatida uyg'unlashtiriladi. Globallashuvning kuchayishi bilan mutaxassislar xalqaro darajada standartlarni ishlab chiqmoqdalar. Xalqaro standart Yevropa standarti sifatida ham qabul qilinishi mumkin, u xalqaro miqyosda yoki Yevropa darajasida ishlab chiqilishi va keyin parallel ovoz berish orqali ham xalqaro standart, ham Yevropa standarti sifatida qabul qilinishi mumkin. Standartlar Evropa Komissiyasining talabiga binoan uyg'unlashtiriladi va ishlab chiqaruvchilar, boshqa xo'jalik operatorlari yoki muvofiqlikni baholash organlari, mahsulotlar, xizmatlar yoki jarayonlar, EIning amaldagi qonunchiligiga muvofiqligini ko'rsatish uchun muvofiqlashtirilgan standartlardan foydalanishi mumkin. Standartlar ixtiyoriy bo'lib, Evropa Ittifoqining muvofiqlashtirish to'g'risidagi tegishli qonunchiligining muhim talablariga yoki boshqa qoidalariga muvofiq bajarilishi kerak.

Uyg'unlashtirilgan standartlar muvofiqlashtirish to'g'risidagi qonun hujjatlarining tegishli talablariga muvofiqlik prezumpsiyasi(ehtimollikka)ni ta'minlaydi. Uyg'unlashtirilgan standartlarga havolalar Evropa Ittifoqining rasmiy jurnalida chop etilishi kerak. Muvofiqlik prezumpsiyasi faqat muvofiqlashtirilgan standart tomonidan qamrab olingan asosiy sog'liq va xavfsizlik talablariga nisbatan qo'llaniladi. CEN standartlarida ishlab chiqaruvchi tegishli asosiy sog'liq va xavfsizlik talablari bilan bog'liq xavf zonalari uchun xavfni baholash va muvofiqlik tartibini o'tkazishi kerakligini belgilaydi. Agar standart yoki standartning bir qismi Evropa uyg'unlashtirilgan standartidagi me'yoriy ma'lumotnomada nazarda tutilgan bo'lsa, standartning spetsifikatsiyalari yoki unda ko'rsatilgan standart qismlari uyg'unlashtirilgan standartning bir qismiga aylanadi va ularni qo'llash muvofiqlik

prezumpsiyasini nazarda tutadi. Agar ushbu standart endi amalda bo'lmasa ham, bu to'g'ri bo'lib qoladi. Boshqa tomondan, ushbu standartning so'nggi versiyasini qo'llash, shuningdek, tegishli asosiy xavfsizlik va gigiena talablariga muvofiqlik prezumpsiyasini beradi, agar uning ma'lumotnomasi Yevropa hamjamiyatining rasmiy jurnalida e'lon qilingan bo'lsa. Uyg'unlashtirilgan standartni qo'llash bilan ta'minlangan muvofiqlik ehtimolliligi mutlaq emas, chunki standartning o'zi muvofiqligiga e'tiroz qilinishi mumkin. Uyg'unlashtirilgan standartlardan foydalanish xavflarni baholashni osonlashtiradi, bu uskunalar ishlab chiqaruvchisini uskunalar uchun xavfni baholash majburiyatini to'liq ozod qilmaydi. Uyg'unlashtirilgan standartlarning ixtiyoriyligi texnik standartlar innovatsion yechimlarni o'z ichiga olgan uskunalarni bozorga chiqarishga to'sqinlik qilmasligini ta'minlashga qaratilgan.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, milliy standartlarimizni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish orqali mamlakatimiz ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar eksport hajmi va geografiyasi oshishiga erishiladi. Import hajmi kamayib, eksport hajmi ortadi. Mamlakatimiz ishlab chiqaruvchilari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hech qanday jahon bozorlarida realizatsiya qilish uchun o'tkaziladigan sinovlar soni kamayadi va bir buncha yengillashadi. Shu bilan birga, uyg'unlashtirilgan standart qabul qilingan paytdagi san'at darajasi haqida fikr beradi. Boshqacha qilib aytganda, uyg'unlashtirilgan standart o'sha vaqtda ma'lum turdagi mahsulotdan kutilishi mumkin bo'lgan xavfsizlik darajasini belgilaydi. Boshqa texnik xususiyatlardan foydalanishni tanlagan asbob-uskuna ishlab chiqaruvchisi o'zining muqobil yechimi salomatlik xavfsizligi qoidalariga mos kelishini va hech bo'lmaganda uyg'unlashtirilgan standart spetsifikatsiyalarini qo'llash bilan ta'minlangan xavfsizlik darajasini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi prezidentining PF-6042-farmoni "Respublikada eksport va investitsiya salohiyatini yanada rivojlantirish"ga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida. 18.08.2020y. Toshkent.

2.Шертайлаков Гайрат Муродович, старший преподаватель; Каримов Шавкат, старший преподаватель; Абдурахманов Азиз Абдухаликович, ассистент; Кудратова Гульноза Тохировна Комментарий к номеру "Молодой учёный". № 6 (140) vi. февраль 2017 г. ISSN 2072-0297.

3.Абдурахманов А. А. «Экономика и общество» №10(89) 2021 www.iupr.ru роль стандартизации и повышения качества продукции.

4.Абдурахманов Азиз Абдухаликович. оценка неопределенности измерений в цифровую эру||академический исследовательский журналif-7.4январь 2023 том 1 выпуск.

5. Мухаммадиев Б. С. ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ТЕХНИЧЕСКИХ ПРЕДМЕТОВ //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 3. – №. 28. – С. 42-47.

6. Мухаммадиев Б. С. ОСНАЩЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВА СОВРЕМЕННЫМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ СРЕДСТВАМИ ИЗМЕРЕНИЙ //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – Т. 3. – №. 31. – С. 44-52.

7. Мухаммадиев Б. С., Мухаммадиева М. Б. ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОИЗВОДСТВАХ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА //Экономика и социум. – 2024. – №. 5-1 (120). – С. 1443-1446.